

Els partits polítics

Ivan Serrano Balaguer

PID_00148666

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. Introducció als partits polítics	7
1.1. Els reptes contemporanis dels partits polítics	7
1.2. Perspectives teòriques sobre els partits polítics	8
2. Les aproximacions clàssiques als partits polítics	10
2.1. Maurice Duverger	10
2.2. Anthony Downs	11
2.3. Giovanni Sartori	12
2.4. Seymour Martin Lipset i Stein Rokkan	13
3. Tipus de partits polítics	14
3.1. Partits de quadres i partits de masses	14
3.2. Partits representatius i partits integratius	16
3.3. Els partits segons els seus objectius	18
4. Sistemes electorals i partits polítics	20
4.1. Sistemes majoritaris	21
4.2. Sistemes proporcionals	22
5. Sistemes de partits	23
6. Models de democràcia	28
Bibliografia	31

Introducció

En aquest primer mòdul exposarem algunes de les principals aportacions teòriques per a entendre els partits polítics, els seus elements bàsics i les seves característiques, els diferents sistemes de partits en què els podem classificar, segons factors com el nombre i la dimensió, o l'impacte que tenen els sistemes electorals. Amb aquesta panoràmica general podrem disposar de les eines bàsiques per a analitzar els partits polítics en general des del punt de vista intern, programàtic, la seva relació amb l'entorn polític i la competició electoral.

Objectius

En finalitzar aquest mòdul, haureu de ser capaços del següent:

- 1.** Conèixer algunes de les aportacions clàssiques de les teories sobre partits polítics.
- 2.** Disposar de nocions bàsiques per a analitzar els diversos tipus de partits.
- 3.** Entendre els fonaments elementals de la competició electoral i els sistemes de partits.

1. Introducció als partits polítics

Els partits polítics formen part de les institucions polítiques fonamentals de les democràcies modernes, i com a tals han rebut una atenció prioritària de la recerca i la reflexió acadèmica, fins al punt que s'han arribat a designar les democràcies no solament com a parlamentàries, sinó com "de partits" (Müller, pàg. 309).

Des d'una concepció àmplia, podem entendre els partits polítics com a organitzacions que actuen d'**intermediaris entre els ciutadans i els poders públics**.

Aquest component de mediació es produeix en dimensions diferents:

- Són entitats representatives que agreguen i articulen els interessos de la societat incorporant-los a l'agenda política dels poders públics i traslladant-los a la competició electoral.
- Interpreten i transmeten discursos polítics actuant de dalt a baix, transmetent a la societat la seva visió dels afers públics.
- Són l'element bàsic del funcionament de les institucions democràtiques, tant mobilitzant i canalitzant la participació de l'electorat en els processos polítics, com captant i formant elits polítiques, i legitimant en definitiva el sistema polític.

1.1. Els reptes contemporanis dels partits polítics

Segons Montero i Gunther, la vitalitat en la literatura sobre partits polítics coincideix en bona part amb les referències a un suposat declivi dels partits polítics (Montero i Gunther, pàg. 30). Més enllà del possible debat sobre la seva possible evolució, els partits polítics s'enfronten a un seguit de reptes derivats de canvis socials, tecnològics o econòmics. Entre aquests reptes que Montero i Gunther identifiquen, trobem els següents:

1) La **davallada en el nombre d'afiliats** als partits polítics, que es produeix en molts casos canviant la concepció tradicional dels partits polítics de masses, amb un gran nombre de membres implicats activament en la vida de partit.

Lectura complementària

Podeu trobar més informació sobre aquesta denominació de democràcia de partits en l'obra següent:

F. Müller-Rommel (1998). *Regionalist Parties in Western Europe*. Londres: Routledge.

Lectura complementària

Trobareu més informació sobre l'evolució dels partits polítics en l'obra següent:

J. R. Montero; R. Gunther (2003). *The Literature on Political Parties: A Critical Reassessment* (pàg. 27-59). BCN Political Science Debates (2003/3). Disponible en línia: <http://www.recercat.net/bitstream/2072/1247/1/ICPS219.pdf>

2) La **pèrdua d'influència de dimensions clàssiques** (*cleavages*) que havien donat forma als eixos entorn dels quals es posicionaven els partits polítics, com per exemple la secularització progressiva de la societat (eix religió) o la dimensió ideològica derivada dels canvis en l'estructura social en relació amb l'emergència de les classes mitjanes, amb la consegüent pèrdua de pes o redefinició de la classe obrera com a eix vertebrador de la competició política (eix ideològic).

3) L'**emergència d'eixos nous de competició electoral** en què els partits polítics es posicionen derivats de canvis socials, derivats de la incorporació de les dones, la importància creixent del fenomen migratori o la preocupació sobre els aspectes mediambientals (eix postmaterial).

4) La millora en la qualitat de vida i la formació de la ciutadania en general afegeix un **element de control sobre les actuacions dels partits polítics** (*accountability*), i prenen importància formes noves de politització que ja no es canalitzen exclusivament per mitjà dels partits, sinó que també afecten la percepció de la ciutadania respecte dels partits polítics en forma de desafecció política, de manera que posen en dubte el paper dels partits com a mediadors polítics.

5) Els **canvis tecnològics** també afecten els partits en diversos sentits. Permeten **formes noves de participació**, amb militàncies d'intensitat variable, la generació de xarxes i la interacció, però també provoquen una **pèrdua de control** d'aquests processos per part dels partits polítics, i **increments de costos** en termes de recursos humans i materials, sia pel manteniment de xarxes complexes o pel fet de dur a terme campanyes multicanal que afegeixen mitjans nous (diaris en línia, xarxes socials, comunicacions mòbils) als tradicionals (premsa, ràdio, televisió).

1.2. Perspectives teòriques sobre els partits polítics

Montero i Gunther identifiquen **tres grans corrents** en l'anàlisi dels partits polítics des d'un punt de vista teòric:

1) En primer lloc, l'**aproximació estructuralista funcionalista**, que utilitza la identificació de característiques comunes i generals per a classificar els partits polítics, i que principalment remet a la distinció entre les diverses funcions que acompleixen: articulació i agregació d'interessos, comunicació, reclutament, socialització, etc. Els problemes que presenta aquesta aproximació són que és estàtica i etnocèntrica.

2) En segon lloc, l'**aproximació de l'elecció racional** (*rational choice*), en què a partir d'una sèrie de premisses sobre el comportament racional dels individus a l'hora de definir els seus objectius i els costos per a assolir-los s'entenen els partits com a agregadors d'interessos amb objectius racionals orientats a la

Lectura complementària

Podeu ampliar la informació sobre aquests tres grans corrents llegint l'obra següent:

J. R. Montero; R. Gunther (2003). *The Literature on Political Parties: A Critical Reassessment* (pàg. 27-59). BCN Political Science Debates (2003/3).

Disponible en línia:
<http://www.recercat.net/bitstream/2072/1247/1/ICPS219.pdf>

maximització dels seus interessos. Els problemes que presenta aquesta aproximació són que és excessivament simplificadora de les motivacions dels individus i de la complexitat dels partits.

3) En tercer lloc, l'**aproximació inductiva**, en què a partir de l'observació i de l'anàlisi de casos concrets s'elaboren una sèrie d'hipòtesis i tipologies de partits, i es posa èmfasi en criteris *funcionals* (pels seus objectius), *organitzatius* (per la seva estructura) o *sociològics* (pels interessos que representen). Els problemes que presenta aquesta aproximació són que té una capacitat explicativa limitada per l'èmfasi en l'elaboració de tipologies.

2. Les aproximacions clàssiques als partits polítics

En aquest apartat repassarem les **grans aportacions a la teoria dels partits polítics**, i assenyalarem els autors més importants que han servit de punt de partida i que han marcat en bona part l'agenda de recerca en aquest àmbit. Així, les aportacions que veurem a continuació han sofert nombroses crítiques i reelaboracions, però són necessàries per a disposar dels elements fonamentals en l'anàlisi dels partits polítics.

2.1. Maurice Duverger

La contribució de Maurice Duverger es dona tant en l'àmbit dels partits polítics com dels efectes dels sistemes electorals. Pel que fa als **partits polítics**, Duverger (1954) distingeix entre partits de quadres i partits de masses:

- Els **partits de quadres** tenen una organització mínima i poc regulada, basada en unes elits que eren capaces de disposar o mobilitzar prou recursos per a obtenir representació política sense necessitat de disposar d'un gran nombre d'afiliats.
- Els **partits de masses**, en canvi, són organitzacions més complexes i estructurades que mobilitzen més activament l'electorat per mitjà de la pertinença al partit com a militants.

Malgrat que Duverger plantejava aquesta distinció com una evolució històrica en què els partits de masses substituirien els partits de quadres, la distinció s'ha mantingut com una referència habitual a l'hora de descriure els partits polítics, tal com veurem posteriorment.

Pel que fa als **efectes del sistema electoral**, Duverger (1950, 1972) identifica tres lleis sobre els efectes que té en el sistema de partits:

1) La primera és que els sistemes majoritaris a una volta tendeixen a generar un sistema bipartidista, perquè aquest procediment electoral penalitza la divisió de les candidatures i es constitueix, per tant, en un incentiu important per a la concentració de llistes fins al bipartidisme, ja que, si en aquests sistemes el segon partit queda subrepresentat, un tercer partit encara es veuria més afectat per la subrepresentació.

2) La segona llei és que la representació proporcional tendeix a produir un sistema multipartidista, ja que, com que garanteix un repartiment proporcional dels vots entre les diferents candidatures, no es penalitza la fragmentació entre candidatures.

Maurice Duverger (1917)
Maurice Duverger va ser el politòleg que va classificar els partits polítics en partits de quadres i partits de masses.

3) La tercera llei és que un sistema majoritari a dues voltes tendeix a produir un sistema multipartidista amb coalicions, ja que permet a una diversitat de candidatures posar a prova la seva capacitat electoral en una primera volta, per a retirar-se en favor del candidat més proper i més votat, i en què la segona volta, per tant, es constitueix com un vot a coalicions.

2.2. Anthony Downs

La teoria moderna sobre els partits polítics té en el treball d'Anthony Downs un dels seus principals exponents. Downs utilitza una aproximació espacial dels partits polítics, que competeixen electoralment entre ells posicionant-se en diversos eixos que els diferencien ideològicament els uns dels altres.

Downs parteix d'uns supòsits basats en l'**elecció racional**, en què els actors defineixen uns objectius i actuen de la manera més eficient possible per tal d'assolir-los, i elabora un seguit d'axiomes sobre el comportament i les funcions de partits i electors. Els partits polítics en democràcia "formulen la seva política estrictament com a mitjà per a obtenir vots" i les polítiques que desenvolupen estan orientades a perpetuar el seu poder i servir els seus interessos (renda, poder, prestigi, etc.). La funció social del govern, consistent en l'**elaboració i aplicació de polítiques**, es pot considerar, doncs, com un subproducte d'aquestes motivacions privades. Per tant, el govern i els partits polítics sempre actuaran per maximitzar els vots, ja que és l'instrument per mitjà del qual poden fer efectius els seus interessos.

La ciutadania també té un comportament racional en relació amb la política i els partits. Així, la ciutadania fa un càlcul de la utilitat que li comporten les accions que espera de cada partit si aquest arriba a governar, i a partir d'aquesta avaluació escull aquell que considera que li proporcionarà un retorn millor. Aquesta avaluació la fa tenint en compte l'acció passada del partit en el govern comparant-la amb la que hauria rebut si els partits opositors haguessin governat, és a dir, és una avaluació d'expectatives basades principalment en l'experiència.

Els supòsits que fa servir la teoria de l'elecció racional que utilitza Downs parteixen d'una reducció de la realitat a un seguit de supòsits sobre el comportament dels individus, i atorguen també a les organitzacions un seguit de característiques (una associació d'individus que comparteixen uns fins comuns) que simplifiquen la realitat, però aquesta estratègia permet una anàlisi de la realitat que no impedeixi la construcció de models explicatius. Com veurem, l'evolució de les teories sobre els partits polítics i la ciència política en general s'ha anat matisant, però la influència de l'anàlisi espacial, en què els partits competeixen per mitjà del seu posicionament en eixos ideològics, ha estat una contribució que ha influït molt en l'anàlisi política.

Anthony Downs (1934)

Segons Anthony Downs, les polítiques dels partits polítics estan orientades exclusivament a obtenir vots i perpetuar-se en el poder quan ja han arribat al govern.

El model de Downs també té en compte com influeix el **sistema electoral** en el sistema de partits i en la manera en què competeixen mútuament, tal com vèiem en el treball de Duverger. Per a Downs, en els sistemes bipartidistes, característics dels sistemes d'elecció majoritaris, els partits intenten ocupar les posicions centrals basant-se en la preferència mitjana dels electors, cosa que genera un eix de competició unidimensional en què tendeixen a convergir amb posicionaments similars sobre un seguit d'assumptes també compartits. En canvi, en els sistemes multipartidistes, que podríem relacionar amb els sistemes electorals proporcionals, els partits tendeixen a divergir, ja que fan l'esforç de diferenciar-se per a ocupar un espai propi, cosa que genera un espai multidimensional en què trobem més pluralitat d'eixos tant en l'àmbit ideològic com d'elaboració de polítiques.

2.3. Giovanni Sartori

Posteriorment, Giovanni Sartori va desenvolupar la teoria sobre els sistemes de partits proposant una tipologia que distingia entre **sistemes bipartidistes o de pluralisme moderat** i **sistemes pluralistes polaritzats**.

Els "pols" representen en l'aportació de Sartori els elements entorn dels quals els partits es posicionen i competeixen. Partint del supòsit que els partits són actors que tenen per objectiu assolir el suport de l'electorat traslladant la dimensió ideològica al sistema polític per mitjà de la seva capacitat d'introduir aquests assumptes a l'agenda política i a la seva acció, Sartori situa els partits en un eix esquerra-dreta des del qual es produeix la competició electoral.

Així, doncs, per a dibuixar i caracteritzar el sistema de partits en la tipologia proposada per Sartori, cal tenir en compte dos conceptes bàsics: la **polarització**, referent al nombre de pols ideològics (dos o múltiples), i la **fragmentació**, que fa referència al nombre de partits polítics presents en el sistema polític.

Lectura recomanada

Podeu trobar més informació sobre les teories d'Anthony Downs en l'obra següent:

Anthony Downs (1992). "Teoria econòmica de la acció política en una democràcia" [traducció de l'article "An Economic Theory of Political Action in a Democracy", *Journal of Political Economy*, publicat el 1957]. A: *Diez textos básicos de ciencia política*. Barcelona: Editorial Ariel.

Giovanni Sartori (1924)

Sartori distingeix entre sistemes bipartidistes o de pluralisme moderat i sistemes pluralistes polaritzats, situats entorn d'un eix esquerra-dreta des del qual es produeix la competició electoral.

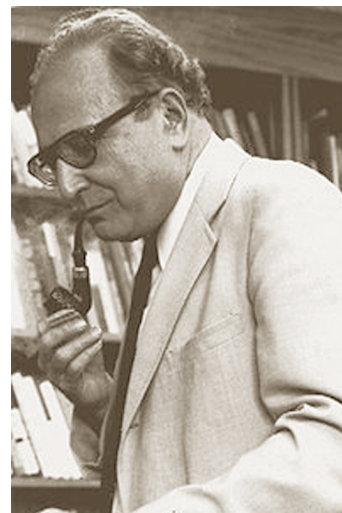
2.4. Seymour Martin Lipset i Stein Rokkan

Lipset i Rokkan van desenvolupar la idea dels eixos o clivelles (*cleavages*) per explicar com el sistema europeu de partits té els orígens en el desenvolupament històric en l'àmbit econòmic, social i polític. En el procés de formació de l'estat nació es creen una sèrie d'agents d'unificació i regulació que arriben a tot el territori de l'estat i generen un seguit de tensions i conflictes socials i polítics. Els autors agrupen les diverses línies de conflicte i identifiquen dues revolucions que generarien **quatre línies de divisió crítiques** en la societat europea entorn de les quals s'articulava la competició de partits del segle XX.

1) La primera revolució és la que es produeix durant els segles XVIII i XIX i que aniria transformant la divisió política europea en estats nació. Aquest procés generaria dos eixos de conflicte. D'una banda, el **conflicte església-estat**, en què el procés de construcció estatal d'institucions laiques en sectors d'influència tradicional de l'església genera una tensió entre el procés d'estandardització i homogeneïtzació impulsat per l'estat amb la defensa dels interessos i els particularismes de les institucions religioses. D'altra banda, el **conflicte centre-perifèria**, en què el procés d'expansió de la cultura dominant de l'estat cap al conjunt del territori genera tensions amb les particularitats ètniques, lingüístiques, religioses, etc., de les minories perifèriques. El procés de construcció nacional per part de l'estat, basat en l'expansió de la cultura dominant per mitjà d'institucions com l'escola, l'exèrcit o l'administració, genera, doncs, un eix (*cleavage*) fonamental per a entendre la persistència o dilució de les identitats regionals perifèriques i la transformació posterior en un eix de competició política.

2) La segona revolució és la vinculada al desenvolupament industrial del segle XIX. Lipset i Rokkan identifiquen també dos eixos de conflicte social. D'una banda, la **tensió camp-indústria**, que contraposa els interessos rurals als de l'emergent indústria intensiva en mà d'obra i que creix al voltant de les ciutats, de manera que crea grans pols de creixement urbà. D'altra banda, la **tensió treballadors-propietaris**, origen de l'eix de competició esquerra-dreta i que contraposa els interessos dels propietaris dels mitjans de producció capitalista amb els interessos dels treballadors.

Aquestes quatre línies de divisió articularan el conflicte polític de les societats modernes, i a l'entorn seu es posicionaran els partits polítics, que són els encarregats de traslladar aquests eixos de tensió a la competició política. Un tret important que s'ha de tenir en compte de l'aproximació de Lipset i Rokkan és el seu caràcter "congelat" (*freezing thesis*): els partits s'alineen en uns eixos que provenen d'una divisió molt anterior temporalment, i per això aquesta divisió té caràcter estàtic.

Seymour Martin Lipset (1922-2006)

Lipset i Rokkan van desenvolupar un sistema de partits alineats entorn de quatre conflictes o tensions, que ja van començar al segle XVIII: el conflicte església-estat, el conflicte centre-perifèria, la tensió camp-indústria i la tensió treballadors-propietaris.

3. Tipus de partits polítics

Una bona part dels estudis sobre partits polítics s'ha dedicat a establir tipologies que permetessin classificar-los segons diversos criteris, com el tipus de militant, l'estratègia política, l'organització, els objectius o la relació amb l'estat. En aquest apartat ens centrarem en les tipologies que han tingut un ús més ampli no tant perquè siguin capaces d'explicar els partits polítics en la seva totalitat, com perquè ajuden a entendre'ls des de perspectives diferents. Així, exposarem la distinció entre **partits de quadres** i **partits de masses** amb les aportacions que ha anat rebent, originària com hem vist de Duverger; la distinció entre **partits de representació individual** i **partits d'integració de masses** proposada per Neumann; i d'altres com el concepte *catch all party* de Kirchheimer o el *cartel party* de Katz i Mair.

3.1. Partits de quadres i partits de masses

L'aportació de Duverger, que distingeix entre partits de quadres i partits de masses, influïda en part pels treballs de Max Weber sobre la professionalització de la política i d'altres estudis clàssics, ha estat de les més influents en l'anàlisi dels partits i els sistemes polítics. Duverger va plantejar aquests dos tipus de partits com una evolució històrica, en què la tendència seria que els partits de masses substituïssin els partits de quadres, tot i que el seu ús com a eina per a distingir genèricament els partits amb una militància extensa i una organització interna molt desenvolupada, en contraposició amb partits amb poca militància i una organització de poques dimensions dirigida per una minoria de notables, ha acabat deixant de banda aquesta concepció històrica i ha anat prenent elements de totes dues per a analitzar l'evolució posterior dels partits polítics.

Així, doncs, durant un temps s'associava la figura dels partits de masses als partits d'esquerra, mentre que el model de quadres s'identificava amb els partits conservadors. De fet, per motius diversos, pràcticament tots els partits polítics disposen d'estructures organitzatives rellevants i d'una base més o menys àmplia de militants. Els possibles problemes de reclutament de membres no és exclusiu d'un tipus de partits o d'un altre, i en bona part la relació entre militants i votants és, en termes generals, similar entre ells.

Max Weber (1864-1920)

Els treballs del sociòleg alemany sobre la professionalització de la política van influir en Duverger a l'hora de formular la distinció entre partits de quadres i partits de masses.

La importància de la distinció de Duverger és que ha servit com a punt de partida per a l'aproximació i l'evolució posterior dels dos grans tipus de partits. Ware (1987), per exemple, proposa una actualització de la tipologia de Duverger que combina dos eixos:

- D'una banda, el **nombre de militants del partit**, en què distingeix els que tenen una militància nombrosa dels que tenen un nombre de militants baix.
- D'una altra banda, el **nivell d'implicació dels militants**, des dels partits en què la militància té un paper rellevant en la presa de decisions del partit, fins a aquells altres en què la militància és més passiva o participa menys en la presa de decisions.

La **tipologia de Ware**, doncs, permet tenir en compte no solament la dimensió de la militància com un factor que explica a quin tipus pertany un partit polític, sinó els diferents tipus de militància que es pot donar en el seu si. Amb aquests criteris es poden distingir quatre grans tipus de partits:

- 1) El **partit de quadres clàssic**, en què trobem un nombre de militants baix però també amb poca incidència en la vida del partit, ja que la direcció la té una minoria petita.
- 2) El **partit de quadres modern**, amb relativament pocs militants però amb un nivell de participació alt.
- 3) El **partit de lideratge fort**, en què trobem una militància nombrosa però poc participativa.
- 4) El **partit de masses clàssic**, amb un gran nombre de militants que, a més, tenen una participació intensa en la vida organitzativa del partit.

Una altra aportació basada en la tipologia de Duverger correspon a Koole (1994), que parla dels **partits de quadres moderns**, els quals tenen una sèrie de característiques distintives:

- El domini d'un **lideratge professionalitzat** dels partits (de càrrecs representatius en l'àmbit parlamentari, per exemple), els quals, però, actuen amb un nivell elevat de control i rendiment de comptes (*accountability*) per part dels nivells de base del partit.
- Una **proporció militant/votant relativament baixa**, tot i que els militants tenen un paper important en la vida del partit (organització, selecció de càrrecs, etc.).

Lectura complementària

Podeu trobar més informació sobre la distinció que fa Ware en l'obra següent:

A. Ware (1987). *Citizens Parties and the State: a Reappraisal*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Lectura complementària

Podeu trobar més informació sobre la concepció que Koole dels partits de quadres moderns en l'obra següent:

R. Koole (1996). "Cadre, Catch-all or Cartel? A Comment on the Notion of the Cartel Party". *Party Politics* (2), pàg. 507-524).

- Una **orientació als votants** en sentit ampli, sense adreçar-se a un segment concret en exclusiva però prou especialitzat per a arribar a ser un partit *catch all*.
- Una **estructura organitzativa de partit de masses**, la qual garanteix un cert nivell de democràcia interna.
- La importància del finançament del partit per part de militants i donacions i no solament per l'obtenció de recursos públics.

Com veiem, de la distinció originària i de les adaptacions i aportacions posteriors fetes per altres autors influïts per Duverger, cal remarcar aspectes clau com els tipus de militant i el rol que tenen respecte a l'organització i el funcionament del partit.

3.2. Partits representatius i partits integratius

Franz Leopold Neumann (1956) proposava una tipologia de partits que posava l'èmfasi en les funcions, i distingia entre **partits de representació individual** i **partits d'integració de masses**. Com veurem, la tipologia de Neumann també ha estat influent en l'elaboració i ha donat lloc a conceptes nous de partits, com els *catch all* o els *cartel parties*. Els partits de representació individual tenen com a funció principal assegurar-se el màxim de vots possibles en les eleccions, i adopten una estratègia per a complir aquest objectiu, que consisteix a intentar reflectir les necessitats i els interessos de l'electorat oferint-li un programa que els permeti obtenir-ne el suport. Podem dir, doncs, que aquest tipus de partit és més aviat adaptatiu i reactiu. En canvi, els partits d'integració de masses són més proactius i intenten modelar o transmetre els seus principis i les seves posicions polítiques a l'electorat, amb l'objectiu de mobilitzar-lo i implicar-lo políticament com a via per a obtenir-ne el suport electoral.

Des d'aquesta aproximació funcional s'han elaborat posteriorment algunes propostes, com el concepte de **partit *catch all*** de Kirchheimer (1966). Amb aquest concepte es recull l'evolució que seguirien els partits polítics d'integració de masses, que anirien perdent el paper de modeladors o transformadors de l'electorat per a adoptar un rol més pragmàtic. Així, el vessant ideològic dels partits aniria perdent força a favor de la recerca dels suports de grups d'interès o posant més èmfasi en el lideratge carismàtic dels seus dirigents.

Lectura complementària

Podeu ampliar la informació sobre la tipologia de partits polítics proposada per Neumann llegint l'obra següent:
S. Neumann (ed.) (1956). *Modern Political Parties*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Cal tenir en compte que, segons Kirchheimer, aquesta evolució faria que els partits polítics convergissin en aquest model en què l'aproximació als votants es faria en uns termes més aviat de "mercat" que no pas de posicionament polític tradicional. El terme *catch all* ha tingut molt èxit per a descriure una tendència més o menys generalitzada de la política contemporània, però també ha rebut crítiques diverses i intents per a resoldre algunes de les seves febleses. En aquest sentit, Panebianco (1988) posa més èmfasi en els aspectes organitzatius dels partits, i identifica el procés de transformació dels **partits de masses burocràtics** (*mass-bureaucratic parties*) en els **partits electorals professionalitzats** (*electoral professional parties*). Cal tenir en compte, doncs, que aquesta distinció està influenciada tant per l'aproximació que posa l'èmfasi en les funcions dels partits com en la seva organització, i podríem establir una correlació entre els partits de masses de Duverger i els partits d'integració massiva de Neumann.

Segons Panebianco, els **partits de masses burocràtics** es caracteritzen pels punts següents:

- El paper predominant de la burocràcia del partit, encarregada del funcionament organitzatiu.
- El nombre elevat de militants en una estructura vertical que posa més èmfasi en la pertinença.
- Un lideratge col·legiat, amb un paper fonamental dels líders interns del partit.
- Un finançament principalment intern, per mitjà dels mateixos militants i de les activitats que envolten el partit (cooperatives, sindicats, etc.).
- El paper central de la ideologia com a fonament del partit i de la seva militància.

En el canvi cap al partit electoral professional aquestes característiques evolucionarien cap a altres tipus:

- El paper dominant dels professionals especialitzats en la gestió del partit.
- L'afebliment de l'estructura vertical i articulada del partit, amb més preocupació per l'electorat que no pas pels militants.
- Els lideratges personalitzats i amb més preeminència dels representants electes.
- Les finances lligades a les subvencions de l'estat i als grups d'interès.
- L'èmfasi en posicionaments polítics concrets (*issues* enfront d'ideologia).

Lectura complementària

Podem ampliar la informació sobre les idees proposades per Panebianco llegint l'obra següent:

A. Panebianco (1988). *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge / Nova York: Cambridge University Press.

Un altre concepte, més recent, que recull l'evolució dels partits polítics és el de *cartel party*. El terme, proposat per Katz i Maier (1995), utilitza com a criteri central la relació dels partits polítics amb l'estat. Segons aquesta aproximació, la competència electoral, la dedicació creixent dels recursos destinats a les campanyes, la professionalització i especialització de la política, la valoració de les polítiques fetes per l'electorat i el declivi progressiu dels militants com a font de sosteniment de l'organització fa que els partits es tornin més dependents del finançament estatal. Aquesta situació fa que els partits acabin canviant els objectius, i més que competir per a poder arribar al govern o fins i tot participar-hi, el que volen assegurar és la seva presència en les institucions per a poder accedir als recursos que proveeix l'estat. Els *cartel parties*, doncs, es constitueixen pràcticament com una branca més de l'estat.

3.3. Els partits segons els seus objectius

Una tercera via d'aproximar-se als partits polítics és utilitzar com a criteri els seus objectius. Aquesta proposta, segons Wolinetz (2005), permet integrar en gran manera els diferents tipus de partits que hem vist fins ara en funció de les tres orientacions que, de manera diferent, pot tenir un partit polític. Així, doncs, podem distingir els objectius dels partits entre la maximització del nombre de vots (*vote-seeking*), l'assoliment de polítiques públiques (*policy-seeking*) i la intenció de formar part del govern (*office-seeking*):

1) El **partit *vote-seeking*** es caracteritza pel fet d'intentar obtenir el màxim suport electoral, i hi podríem relacionar els partits *catch all* o els partits electorals professionalitzats, ja que per a obtenir el nombre de vots l'estratègia del partit és aconseguir arribar a un segment molt ampli de l'electorat, amb una gran importància dels professionals especialitzats i en què la seva estructura organitzativa i la participació de la militància estarien supeditats als seus objectius.

2) El **partit *policy-seeking*** es caracteritza pel fet d'intentar desenvolupar les polítiques que formen part del seu ideari. Així, doncs, està orientat a aquests posicionaments concrets sobre polítiques públiques. Posar l'èmfasi en la definició clara dels seus objectius polítics implica que el podem relacionar amb tipus de partits com els d'integració massiva, però també amb fenòmens polítics nous, com els anomenats *single-issue*. El fet que el partit prioritzi la defensa dels seus valors i intenti influir en la definició de polítiques públiques també pot fer que en termes organitzatius estigui format per una militància conscienciada i activa, tot i que no necessàriament nombrosa.

3) El **partit *office-seeking*** té com a objectiu fonamental formar part del govern, en solitari o participant en coalicions. En aquest cas el partit intenta ocupar una posició central que li permeti participar en diferents combinacions possibles de govern, i tendeix, per tant, a definir un espai polític poc explícit. Com que té com a finalitat bàsica formar part del govern, és susceptible de presentar faccions internes, especialment com més gran és el partit.

Lectura complementària

Trobareu més informació sobre el concepte de *cartel party* proposat per Katz i Maier en l'obra següent:

R. S. Katz; P. Mair (1995). "Changing Models of Party Organization and Party Democracy". *Party Politics* (núm. 1, pàg. 5-28).

Lectura complementària

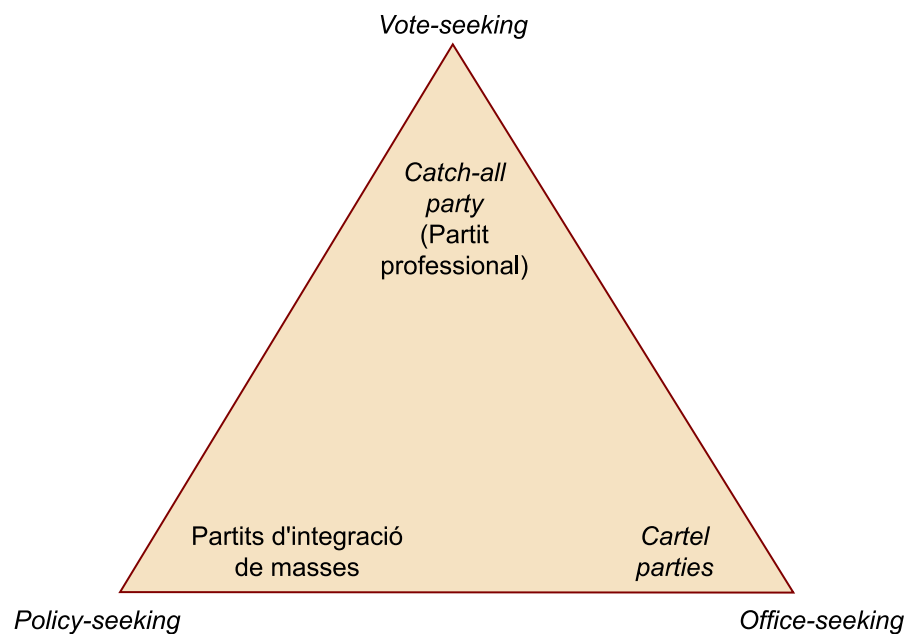
Trobareu més informació sobre aquesta tercera via proposada per Wolinetz en l'obra següent:

S. B. Wolinetz (2002). "Beyond the Catch-All Party: Approaches to the Study of Parties and Party Organization in Contemporary Democracies". A: R. Gunther; J. R. Montero, J. J. Linz. (eds.) (2002). *Political Parties: Old Concepts and New Challenges* (pàg. 137-141). Oxford: Oxford University Press.

Single-issue

Hi ha partits que defensen un sol principi polític (*single-issue*) per sobre dels altres, com ara la immigració en el cas de partits xenòfobs o el medi ambient en els partits verds.

Wolinetz construeix un triangle en què a cadascun dels vèrtexs situem els tres grans objectius que es poden atribuir als partits polítics, i en funció dels elements que hem descrit podem ubicar els diferents tipus que han anat sorgint en la literatura comentada en aquest apartat:

Font: Wolinetz, 2005

4. Sistemes electorals i partits polítics

Les **eleccions** acompleixen un paper funcional dins les democràcies representatives, ja que són el mecanisme per mitjà del qual s'articula el sistema de participació política, fonamentat en la selecció dels representants polítics per part dels ciutadans. Tal com vèiem en la introducció del tema caracteritzant en termes genèrics les funcions dels partits polítics, les eleccions, i per extensió les democràcies representatives de partits polítics, tenen una funció representativa, generen govern i legitimen el sistema.

El sistema electoral condiciona els resultats dels partits polítics. Un **sistema proporcional o majoritari** té efectes diversos, però no es pot establir una regla general, especialment en el cas dels partits que tenen una implantació territorial forta. Així, en termes generals, un sistema proporcional redueix la barreira de representació de manera que partits petits poden obtenir representació parlamentària, però també en sistemes majoritaris un partit amb una implantació territorial forta pot obtenir representació.

El sistema electoral és el mètode per mitjà del qual els electors duen a terme l'**elecció dels representants polítics**. Per tant, té un caràcter instrumental, ja que és el mecanisme pel qual es transforma el vot dels ciutadans en representació política a les institucions. Com a tal mecanisme, la utilització d'un sistema electoral o d'un altre produeix resultats diferents, de manera que afecta la representació que han obtingut els candidats que competeixen en les eleccions, i genera sistemes de partits diversos en funció del mètode utilitzat.

Hi ha dos elements inicials que configuren el sistema d'elecció que cal tenir en compte:

1) El primer element és el **districte electoral**, la unitat bàsica que agrupa un conjunt d'electors segons un determinat criteri, i que estableix el repartiment dels vots entre els diferents candidats i l'atribució de la representació assignada a la circumscripció. El criteri d'agrupació d'electors més habitual és el territorial, això és, la circumscripció electoral es delimita dividint el territori. Cal tenir en compte que també es poden seguir altres criteris d'agrupació d'electors, com les circumscripcions d'expatriats, en què el criteri és el de ciutadans amb dret de vot que no resideixen al territori de l'estat, o l'assignació de cert nombre d'escons a grups que comparteixen una determinada característica no territorial (minories ètniques, per exemple).

2) El segon element bàsic és el **mètode d'assignació d'escons**, és a dir, la fórmula utilitzada per a traduir els vots dels electors en representació política per a atribuir els escons assignats a la circumscripció. Hi ha múltiples modalitats i possibilitats de combinació, però es poden distingir dues grans famílies: les fórmules o sistemes majoritaris i les fórmules o sistemes proporcionals.

4.1. Sistemes majoritaris

L'atribució d'escons per mitjà de sistemes majoritaris és un mètode que relaciona de manera directa el nombre de vots amb l'atribució dels escons.

Aquest sistema sovint es combina amb circumscripcions uninominals, és a dir, s'escull un sol representant. En la versió més simple, de **majoria relativa** (en anglès *first past the post*), el candidat amb més nombre de vots obté tota la representació en joc en la circumscripció, sense que hi hagi cap altre requisit, com ara un percentatge determinat i fent que els vots de les llistes perdedores quedin sense representació. Per a corregir aquesta pèrdua de vots hi ha algunes variacions del sistema majoritari, que intenten assegurar que el candidat escollit assoleixi una majoria absoluta dels vots (la meitat més un).

Les dues variants principals són els sistemes de segona volta i el sistema de vot alternatiu.

1) El **sistema de segona volta** estableix que el candidat guanyador ha d'obtenir la majoria absoluta dels vots. Si cap candidat no aconsegueix la majoria absoluta de vots en la primera votació, s'organitza una segona volta en què els electors tan sols poden escollir entre els dos candidats que han obtingut més vots, de manera que es garanteix que en última instància el candidat escollit obtingui aquesta majoria absoluta.

2) El **sistema de vot alternatiu** té el mateix objectiu d'escollir el candidat amb majoria absoluta però en un procediment d'una sola volta. Els electors escullen la candidatura desitjada i també assenyalen un ordre de prioritats entre la resta de candidats. Si cap llista no obté la majoria absoluta en el primer recompte, s'elimina el candidat amb menys nombre de vots, es traspassen les segones opcions expressades en aquests vots a la resta de candidats, i es repeteix el procediment fins que algun dels candidats obté la majoria absoluta.

Exemple

Aquest sistema, per exemple, se segueix tradicionalment a la Gran Bretanya.

Exemple

El sistema de segona volta se segueix, per exemple, a França.

4.2. Sistemes proporcionals

Els sistemes electorals tenen per objectiu establir una correspondència més ajustada (més "proporcional") entre el nombre de vots i l'atribució d'escons, de manera que el percentatge de vots se situï en uns termes relativament similars al percentatge d'escons obtinguts. Per a introduir aquest **factor de proporcionalitat o correlació** entre vots i escons és necessari l'ús d'**alguna fórmula de càlcul** que tradueixi els vots en escons.

Aquest sistema utilitza districtes plurinominals, tot i que com veurem pot combinar diferents formats i mètodes de càlcul.

1) La **fórmula de la resta major** busca la màxima proporcionalitat possible. Hi ha diverses variants però el que fa aquest mètode és establir un quocient (el nombre de vots que dona dret a un escó) entre el nombre de vots emesos i els escons que s'han de repartir. A continuació es reparteixen els escons als partits en funció del nombre que els correspongui (un escó per cada quocient), i si queden escons per repartir un cop fet aquest procediment, s'assignen els que resten als partits en funció de l'ordre en el nombre de vots "sobrants".

Exemple

La fórmula de la resta major se segueix, per exemple, a Grècia.

2) La **fórmula de mitjana major** busca que el cost per escó sigui similar per a cada partit. Utilitza també el quocient entre nombre de vots i escons que s'han de repartir, però en rondes successives, i atribueix els escons als partits amb una mitjana més gran de vots per escons en les rondes prèvies. La variació més utilitzada en aquest grup és la **fórmula d'Hondt**. Aquesta fórmula divideix el nombre de vots de cada candidatura successivament per 1, 2, 3, etc., fins a arribar al total d'escons que s'han de repartir, i els escons s'atribueixen als coeficients de més gran a més petit fins a completar l'assignació.

Exemple

La fórmula d'Hondt se segueix, per exemple, a Espanya.

3) El **sistema de vot únic transferible** combina els districtes multinominals amb l'expressió de preferències de l'elector, que pot ordenar els candidats del districte sense seguir necessàriament el criteri de llista de partit. És un sistema de càlcul complex que ofereix un nivell de representació suficient per a la representació de minories, ja que els candidats més votats surten escollits en una primera ronda i els seus vots "sobrants" es reparteixen entre la resta de candidats segons les preferències que han expressat en la butlleta els electors.

Exemple

El sistema de vot únic transferible se segueix, per exemple, a la República d'Irlanda.

A partir d'aquesta caracterització general de les dues grans famílies de sistemes electorals hi ha múltiples combinacions possibles, no solament de variacions en les fórmules, sinó també que combinin elements majoritaris i representatius, com els **sistemes de membre addicional**, que combina un doble vot d'elecció majoritària amb districtes uninominals i l'elecció proporcional en un districte regional multinominal.

Exemple

El sistema de membre addicional se segueix, per exemple, en l'Assemblea d'Escòcia.

5. Sistemes de partits

Com hem vist, els sistemes electorals no són neutrals quant als resultats que produeixen, és a dir, la utilització d'un sistema o d'un altre té efectes diferents en la distribució de la representació política dels vots que emet en una elecció l'electorat. Així, els diferents elements que hem vist en aquest mòdul per a caracteritzar els partits polítics des de diferents dimensions influeixen en el seu desenvolupament i constitueixen l'entorn en què operen, i donen lloc al que en la literatura es coneix com a *sistemes de partits*.

L'organització interna, les relacions amb la societat, militants i electors, amb les institucions de l'estat, la interacció amb els altres partits, el nombre o la ideologia són elements que conformen el mapa per mitjà del qual caracteritzem els partits dins els sistemes polítics.

L'aproximació fonamental a la caracterització dels sistemes de partits té en compte principalment el nombre de partits presents i la seva posició relativa respecte a la resta de partits. La contribució inicial sobre sistemes de partits és la que ha fet Duverger. En el seu estudi sobre els partits polítics, Duverger estableix una tipologia de sistemes de partits tenint en compte factors com els següents:

- El nombre de partits i la seva dimensió.
- El sistema electoral.
- Les relacions mútues.
- Els suports que obtenen.

Així, distingia entre **sistemes de partit únic**, **sistemes bipartidistes** i **sistemes multipartidistes**. L'èmfasi en l'aspecte numèric fa que la proposta de Duverger fos el punt de partida de diverses reelaboracions posteriors amb la introducció d'altres factors més refinats, ja que la tipologia no diu res necessàriament sobre els tipus de partits de cada sistema.

La proposta de Duverger

Un sistema de partit únic, per exemple, no té per què ser necessàriament totalitari, i de la mateixa manera hi pot haver sistemes formalment multipartidistes en règims no democràtics, o, en sistemes democràtics multipartidistes, també hi pot haver partits totalitaris.

Per altra banda, Duverger sostenia en el seu model inicial que els sistemes polítics tendeixen al bipartidisme, de la qual cosa es podria deduir que els sistemes multipartidistes són inestables. L'aportació posterior de Jean Blondel (1968) intentava mostrar que els sistemes multipartidistes, que són els realment existents ja que és difícil trobar-ne de bipartidistes perfectes, també podien conduir a l'estabilitat del sistema.

La tipologia de Blondel distingia dins els sistemes multipartidistes entre els de **dos partits i mig**, els sistemes **multipartidistes amb un partit dominant** i els sistemes **multipartidistes sense partit dominant**, a partir de la classificació dels partits en funció del percentatge de vots obtinguts. Així, en els sistemes de dos partits i mig trobarem dos partits grans (entorn del 40% de vots cadascun) i un petit partit (entorn del 10%). En els sistemes multipartidistes amb un partit dominant trobarem un partit gran i després un seguit de partits mitjans (entorn del 20% de vots), petits-mitjans (entorn del 15%) i petits, amb diverses combinacions possibles, mentre que els sistemes multipartidistes sense partits dominants es caracteritzarien per l'absència d'un partit gran. Malgrat que la tipologia de Blondel permet classificar els sistemes de partits introduint uns criteris més explícits, una de les seves febleses és que utilitza un llindar definit de manera arbitrària per a establir fins a quin punt l'existència de més o menys partits pot tenir efectes rellevants en el sistema de partits.

Adreçant aquesta qüestió, Laakso i Taagepera (1979) van proposar matemàticament un **índex per a calcular el nombre efectiu de partits** (*effective number of parties* - ENP), la formulació del qual és la següent:

$$ENP = 1/\Sigma p^2$$

En què p és el percentatge de vots (també es pot aplicar als escons parlamentaris) que ha obtingut cadascun dels partits polítics.

Lectura complementària

Si voleu més informació sobre la teoria de Jean Blondel, podeu consultar l'article següent:

Jean Blondel (1968). "Types of Party System". A: P. Mair (ed.). *The West European Party System* (pàg. 302-310). Oxford: Oxford University Press, 1990.

Lectura complementària

Podeu obtenir més informació sobre l'índex per a calcular el nombre efectiu de partits llegint l'obra següent:

M. Laakso; R. Taagepera (1979). "Effective Number of Parties: a Measure with Application to West Europe". *Comparative Political Studies* (núm. 12, pàg. 3-27).

Exemple

Imaginem un sistema de sis partits polítics en què han obtingut els percentatges següents:

Partit 1	41%
Partit 2	30%
Partit 3	14%
Partit 4	10%
Partit 5	5%
Partit 6	4%

Per a calcular el nombre efectiu de partits, caldria elevar al quadrat cadascun dels percentatges, sumar-los, i dividir 1 per la quantitat resultat del sumatori:

$$ENP = 1 / (0,41^2 + 0,30^2 + 0,14^2 \dots)$$

En aquest exemple ens donaria com a resultat que el nombre efectiu de partits és de 3,43. Així, podem relativitzar l'àmplia presència de partits (sis en aquest exemple) amb el fet que n'hi ha dos a molta distància de la resta, però tanmateix els altres quatre obtenen gairebé el 30% de vots totals.

Les tipologies sobre sistemes i tipus de partits permetien quantificar quins efectes podien tenir distribucions de vots diferents per a un nombre donat de partits, i determinar quins d'aquests tenien un rol rellevant en el sistema (el nombre efectiu de partits), concretar el concepte de partit dominant, etc.

És **Sartori**, però, qui anirà més enllà de la consideració dels factors numèrics a l'hora de classificar els sistemes de partits, i introdueix un element dinàmic que permet situar els partits en relació amb la seva interacció competitiva en el mercat polític en termes relatius.

1) En primer lloc, introdueix dos criteris per a establir la rellevància dels partits polítics en un sistema: el **criteri de coalició potencial**, segons el qual un partit és rellevant o no si no és necessari per a poder formar o evitar potencialment una coalició governamental, i el **criteri de xantatge potencial**, si la seva acció o la seva pròpia existència condiciona el comportament de la resta de partits polítics i influeix la direcció de la competició política. La idea de direcció de la competició política veurem a continuació que té una importància fonamental a l'hora de diferenciar els diferents tipus de competició política, però el que és destacable d'aquests criteris és el fet d'introduir un element qualitatiu que determina la rellevància dels partits, rellevància que és determinada pel compliment d'algun dels dos criteris.

2) En segon lloc, estableix dues variables entorn de les quals es pot caracteritzar i classificar els sistemes de partits. D'una banda, la **fragmentació dels partits**, que fa referència als elements numèrics, tenint en compte tant el nombre de partits en competició com la seva dimensió, i d'una altra banda, la **polarit-**

zació, el factor de distància relativa entre els posicionaments ideològics dels partits en relació amb el sistema polític, en què els partits que se situen als extrems tendeixen a ser antisistema.

A partir d'aquestes dues variables es pot elaborar una tipologia de partits extensa, tant en sistemes autoritaris com en sistemes democràtics amb diferents nivells de competitivitat o possibilitat d'alternança.

a) Dels tipus que correspondrien a **règims autoritaris**, es poden identificar els de **partit únic**, en què tan sols hi ha formalment un partit polític, o els de **partit hegemònic**, en què es permet la presència d'altres partits però sense que hi hagi la possibilitat d'una competència electoral en condicions d'igualtat, i en què, per tant, no hi ha la possibilitat d'alternança. En **règims democràtics** hi ha un model de **partit predominant** que domina la competició electoral, i que obté uns resultats que no fan possible l'alternança política però en què hi ha partits minoritaris que participen en les eleccions i obtenen representació parlamentària. En aquests tres primers grups, per motius diversos –absència de competició electoral perquè es tracta de règims no democràtics o perquè hi ha un partit gran que obté majories àmplies durant un període de temps llarg–, no hi ha una competició electoral efectiva i, per tant, si calculàvem el nombre efectiu de partits, el resultat seria igual a 1 o molt proper.

b) En **eleccions competitives** es produeix una competició electoral democràtica i és possible l'alternança política, amb un mínim de dos partits rellevants. A partir de les dues variables de fragmentació i polarització, es pot construir un eix en què en un extrem trobarem un tipus de **competició centrípeta**, en sistemes amb un nivell baix de fragmentació (pocs partits) i de polarització (poca distància ideològica), que tendeix a situar la competició electoral en l'intent dels partits d'ocupar el centre polític. En l'altre extrem de l'eix trobarem un tipus de **competició centrífuga**, caracteritzat per un nivell alt de fragmentació (diversos partits) i de polarització (distància ideològica alta amb partits que qüestionen el sistema), i en què la competició tendeix a situar-se en posicions radicals o extremes.

A partir d'aquestes distincions de Sartori podem caracteritzar els següents de partits:

- **Sistemes bipartidistes**, en què trobem dos partits amb possibilitats reals de guanyar les eleccions amb majoria i formar govern, i en què, per tant, es pot produir l'alternança política. Aquest sistema tendeix a caracteritzar-se per un nivell de fragmentació i una distància ideològica dels partits baixa i, per tant, a un tipus de competició centrípeta.
- **Sistemes de multipartidisme moderat**, el qual es compon habitualment de tres a cinc partits rellevants, amb un nivell de distància ideològica baix i una fragmentació mitjana. Cap dels partits no assoleix normalment una majoria absoluta per a formar govern en solitari i, per tant, es produeixen

coalicions, motiu pel qual acostuma a tendir cap a un tipus de competició centrípeta.

- **Sistemes de multipartidisme segmentat**, en què la fragmentació dels partits és elevada però no arriba a produir una polarització excessiva que faci impossible la cooperació entre partits per a formar govern i, per tant, no produeix una competició centrífuga sinó centrípeta.
- **Sistemes de multipartidisme polaritzat**, en què al nivell de fragmentació alt s'hi afegeix una distància ideològica gran entre els partits, amb la presència de posicions que qüestionen i deslegitimen el sistema polític. La tendència és a la competició centrífuga i a la inestabilitat del sistema, que pot arribar al col·lapse.

6. Models de democràcia

En aquest darrer apartat veurem que els elements anteriors que hem anat repassant s'utilitzen per a construir models explicatius a partir de la seva contrastació empírica. Per a fer-ho, seguirem el treball d'Arend Lijphart, i concretament la seva aportació sobre els models de democràcia.

Lijphart distingeix dos grans models de democràcies: el **model Westminster (o majoritari)** i el **model consensual**. Cadascun dels dos tipus ideals de democràcies es caracteritzen respecte a deu variables que Lijphart agrupa en dues dimensions:

- La **dimensió executiu-partits**, que fa referència a les característiques del govern, al sistema electoral, al sistema de partits i a l'organització dels grups d'interès.
- La **dimensió federal-unitària**, que fa referència a l'organització territorial de l'estat, a les característiques constitucionals i a la distribució del poder.

Pel que fa a la competició de partits, Lijphart identifica set dimensions per a caracteritzar un sistema, tenint en compte que no necessàriament han de ser presents totes en una determinada societat o que s'acabin transformant en eixos de competició electoral. Aquestes dimensions estan elaborades a partir de la literatura que hi havia prèviament i incorporen aportacions noves:

- La dimensió socioeconòmica, referida a la dimensió esquerra-dreta.
- La dimensió religiosa, que es pot correspondre a la tensió secular-religiosa, però també a un eix interreligiós.
- La dimensió etnicocultural.
- La dimensió urbanorural.

Aquestes quatre primeres dimensions es corresponen a la tipologia clàssica de Rokkan i Lipset. Lijphart n'hi afegeix tres més:

- La dimensió de suport al règim polític, que fa referència a l'acceptació o no dels partits polítics del sistema polític vigent, que és el cas, per exemple, dels partits comunistes.
- La dimensió de política exterior, en què els diferents posicionaments respecte a aspectes rellevants de la política internacional es pot convertir en

Lectura complementària

Trobareu les aportacions d'Arend Lijphart en el treball següent:

Arend Lijphart (1999). *Patterns of democracy*. New Haven / Londres: Yale University Press.

un eix de conflicte i competició política, com la participació en la Unió Europea (entre partits proeuropeus i euroescèptics) o l'OTAN.

- La dimensió postmaterial, que a partir del treball de Ronald Inglehart identificava qüestions noves com el medi ambient o la democràcia participativa que articulaven un eix de competició nou entre principis materialistes i postmaterialistes.

	Model Westminster	Model consensual
Dimensió executiu-partits		
Concentració del poder executiu	Majoria d'un sol partit	Governos de coalició
Relacions legislatiu-executiu	Predomini del govern sobre el legislatiu	Equilibri govern-legislatiu
Sistema de partits	Sistema de dos partits	Sistema multipartidista
Sistema electoral	Sistema majoritari	Sistema proporcional
Grups d'interès	Sistema pluralista de grups d'interès competitiu	Sistemes de grups d'interès corporatius i coordinats
Dimensió federal unitària		
Tipus de govern	Unitari i centralitzat	Descentralitzat i federal
Poder legislatiu	Sistemes unicamerals	Sistemes bicamerals simètrics
Flexibilitat constitucional	Sistemes constitucionals flexibles	Sistemes constitucionals rígids
Interpretació constitucional	Parlamentària	Tribunal Constitucional
Bancs centrals	Dependents de l'executiu	Independents

1) Tal com es pot observar de manera sintètica en la taula anterior, el **model Westminster** de democràcia es caracteritza, en la **dimensió executiu-partit**, per la formació de governs d'un sol partit, tendència que està condicionada en bona mesura perquè el sistema electoral és de tipus majoritari i, per tant, fomenta el bipartidisme i la creació de majories parlamentàries clares. D'altra banda, aquest sistema comporta també una tendència a fer que els governs predominin sobre les cambres legislatives, ja que com a resultat d'aquestes clares majories parlamentàries el govern disposa d'un suport sòlid. Pel que fa a la **dimensió federal-unitària**, aquest model tendeix a presentar una organització territorial unitària i centralitzada, amb sistemes unicamerals o bicamerals, fortament asimètric (en què una cambra predomina clarament sobre l'altra), i es caracteritza per sistemes constitucionals flexibles amb un ampli marge per a la interpretació parlamentària. Aquest model de democràcia funcionarà millor, segons Lijphart, en societats homogènies.

2) El **model consensual**, en canvi, funcionarà millor en societats plurals. En l'eix **executiu-partits**, la tendència és que hi hagi un sistema electoral de tipus proporcional que dona lloc a una pluralitat de partits amb representació parlamentària. Això fa que es generin governs de coalició i que el paper del parlament estigui més equilibrat respecte a l'executiu, ja que aquest ha de buscar les majories parlamentàries necessàries per a tirar endavant l'acció de govern. Pel que fa a l'eix **federal unitari**, l'organització territorial de l'estat tendeix a ser de tipus federal descentralitzat en aquest model i que hi hagi un bicameralisme equilibrat (típicament entre un senat amb elecció de base territorial i un congrés d'elecció proporcional). El sistema constitucional acostuma a ser més rígid en aquest model, això és, que la seva reforma estigui més regulada i sigui més complexa, i per altra banda que la figura cabdal pel que fa a la interpretació de la constitucionalitat de les lleis estigui en mans d'un tribunal especialitzat (tribunals constitucionals).

Segons Lijphart, hi ha l'argument que, mentre la democràcia majoritària és millor com a forma de govern, la democràcia consensual (o consociativa) és millor en l'àmbit representatiu. Així, doncs, es podria plantejar una tensió entre govern i representació, en què cadascun dels models funcionaria millor en un dels aspectes, però pitjor en l'altre. Lijphart, però, analitza l'evidència empírica d'un conjunt de democràcies ampli i arriba a la conclusió que el model consensual té un nivell de qualitat democràtica més elevat en aspectes com l'estat del benestar, la protecció del medi ambient o la cooperació amb els països menys desenvolupats, sense que això vagi en detriment de la governabilitat. Pel que fa a la gestió de la pluralitat, Lijphart també intenta demostrar que aquest model de democràcia té una capacitat millor per a gestionar societats complexes com ara les plurinacionals.

Bibliografia

- Blondel, J.** (1968). "Party Systems and Patterns of Government in Western Democracies". *Canadian Journal of Political Science* (1/2, pàg. 180-203).
Disponible en línia:
<http://janda.org/c24/Readings/Blondel/blondel.html>
- Downs, A.** (1992). "Teoría económica de la acción política en una democracia". A: A. Batlle (ed.). *Diez textos básicos de ciencia política*. Barcelona: Ariel.
- Duverger, M.** (1992). "La influencia de los sistemas electorales en la vida política". A: A. Batlle (ed.). *Diez textos básicos de ciencia política*. Barcelona: Ariel.
- Gunther, R.; Diamond, L.** (2003). "Species of Political Parties: a New Typology". *Party Politics* (9, 2, pàg. 167-199).
Disponible en línia:
<http://www.olemiss.edu/courses/pol628/guntherdiamond03.pdf>
- Katz, R. S.; Mair, P.** (1995). "Changing Models of Party Organization and Party Democracy". *Party Politics* (1, pàg. 5-28).
- Kirchheimer, O.** (1966). "The Transformation of the Western European Party Systems". A: J. LaPalombara; W. Myron (eds.). *Political Parties and Political Development*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Koole, R.** (1996). "Cadre, Catch-all or Cartel? A Comment on the Notion of the Cartel Party". *Party Politics* (2, pàg. 507-524).
- Laakso, M.; Taagepera, R.** (1979). "Effective Number of Parties: a Measure with Application to West Europe". *Comparative Political Studies* (núm. 12, pàg. 3-27).
- Lijphart, A.** (1999). *Patterns of Democracy*. New Haven and Londres: Yale University Press.
- Lipset, S.; Rokkan, S.** (1967). *Party Systems and Voter Alignments*. Nova York: Free Press.
- Montero, J. R.; Gunther, R.** (2003). *The Literature on Political Parties: A Critical Reassessment* (pàg. 27-59). BCN Political Science Debates (2003/3).
Disponible en línia:
<http://www.recercat.net/bitstream/2072/1247/1/ICPS219.pdf>
- Neumann, S.** (ed.) (1956). *Modern Political Parties*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Panebianco, A.** (1988). *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge / Nova York: Cambridge University Press.
- Sartori, G.** (2005). *Parties and Party Systems: a Framework for Analysis*. [Reeditat per Colchester, Essex, "ECPR-Classics".]
- Ware, A.** (1987) *Citizens Parties and the State: a Reappraisal*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Wolinetz, S. B.** (2002). "Beyond the Catch-All Party: Approaches to the Study of Parties and Party Organization in Contemporary Democracies". A: R. Gunther; J. R. Montero, J. J. Linz. (eds.) (2002). *Political Parties: Old Concepts and New Challenges* (pàg. 137-141). Oxford: Oxford University Press.
Disponible en línia:
<http://olemiss.edu/courses/pol268/wolinetz02.pdf>

